

การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมห้ำ A STUDY OF TRANSMISSION PROCESSE OF PROTOTYPICAL KHAEN PERFORMANCE BY SOMBUD SIMLA

สรารุณ ศรีหาโคตร / SARAWUT SRIHAKHOT

นิสิตปริญญาโท สาขามนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GRADUATE STUDENT IN MASTER DEGREE, MUSIC EDUCATION DEPARTMENT OF ART MUSIC
AND DANCE EDUCATION , FACULTY OF EDUCATION, CHULALONGKORN UNIVERSITY

นฤทร สุทธจิตต์ / NARUTT SUTTACHITT

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทและเพื่อสร้างคู่มือการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บท ตามหลักการสอนของครูสมบัติ สิมห้ำ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูสมบัติ สิมห้ำ ได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงแคนจากบิดาของท่านและครูหมอลาน้อยๆ จนเชี่ยวชาญด้านการบรรเลงและการถ่ายทอดแคน สามารถแบ่งกลุ่มลูกศิษย์ได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่มีพื้นฐานลายแม่บทมาแล้ว, กลุ่มที่ไม่มีพื้นฐานลายแม่บท, กลุ่มที่เริ่มต้นเรียน การสอนแคน มี 2 ลักษณะ คือ การสอนเป่าเดี่ยวและเป่าประกอบหมอลำ มีหลักการสอนสำคัญ 4 ประการ คือ สอนตามระดับความสามารถผู้เรียน วิธีการบรรเลง บทเพลง และทักษะอย่างเป็นขั้นตอนโดยการสอนแบบมุขปาฐะด้วยการอธิบาย สาธิต อุปมา อุปมัย
2. คู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมห้ำ ประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับการสอนและวิธีการสอนและการฝึกทักษะการวัดและประเมินผล และแหล่งข้อมูล

คำสำคัญ : กระบวนการถ่ายทอด การบรรเลงแคนลายแม่บท
ครูสมบัติ สิมห้ำ

Abstract

This research is aimed at the study of the propagation of a prototypical Khaen performance by Sombad Simla. The pattern of Sombad Simla's prototypical Khaen performance has resulted in a Handbook for teaching musical novices the Khaen.

The findings of this research are :

1. Sombad Simla has acquired the prototypical Khaen performance skills from his father and his teachers. As a grand master, Sombad is a virtuoso in Khaen performance and a leading mentor in Khaen instruction. His students are divided into 3 groups: 1) Students who have acquired basic prototypical Khaen performance skills 2) Students who have not acquired basic prototypical Khaen performance skills 3) Beginning or aspiring Khaen musicians. There are 2 types of Khaen performance categories: 1) Khaen solo 2) Khaen performance with Morlam. The principle of teaching the Khaen are: 1) Teaching depends on the student's ability level 2) How to play Khaen 3) The melody 4) The skill of the teaching technique. For example: step by step explanation, demonstration and simile.
2. The Handbook of prototypical Khaen performance teaching utilizing the Sombad Simla pattern consists: 1) Handbook using explanation 2) The important content for teaching 3) Teaching method and the skill practicing method 4) Measurement and evaluation 5) The data source

Keywords : The Transmission Process, Prototypical Khaen Performance, Sombad Simla

บทนำ

แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญคู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว มาอย่างยาวนาน อีกทั้งมีบทบาทที่โดดเด่นในการบรรเลงประกอบหมอลำชนิดต่างๆ นอกจากนี้แคนยังมีเทคนิควิธีการบรรเลงอย่างมีระบบ ระเบียบ ซึ่งครูอาจารย์ทางด้านแคนได้สร้างสรรค์ สิ่งสม สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แคนเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์และสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เนื่องจากแคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีความพิเศษในตัว คือสามารถดำเนินทำนอง (melody) และดำเนินเสียงประสาน (chord) ไปพร้อมๆ กัน แคนจึงเป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมที่อาศัยการสืบทอดจากคนอีกรุ่นหนึ่งมายังอีกรุ่นหนึ่ง โดยได้รับการถ่ายทอดจนสามารถพัฒนาวิธีการถ่ายทอดการบรรเลงแคนที่เป็นระบบ ระเบียบ มีความยากซับซ้อน มาจนถึงปัจจุบัน (สนอง คลังพระศรี, 2549) แคนเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่มีการจัดให้มีการเรียนการสอนในหลายระดับการศึกษา ในระดับอุดมศึกษานั้น มีการจัดการเรียนการสอนเป็นวิชาเอกสำหรับผู้ที่เรียนหลักสูตรดนตรีโดยเฉพาะ เช่น สาขาวิชาดนตรีพื้นบ้าน วิชาเอกแคน นอกจากนี้ในโรงเรียนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีบางโรงเรียนที่เปิดสอนเป็นวิชาเลือกเสรีให้กับกลุ่มนักเรียนที่สนใจ จนนักเรียนสามารถเป่าแคนแบบพื้นฐานและบทเพลงเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง ผู้บรรเลงแคนจะต้องเรียนรู้ฝึกฝนทักษะพื้นฐานสำคัญของการบรรเลงแคนตั้งแต่การจับคู่ลูกแคน การไล่นิ้ว การเป่าโน้ตเสียงสั้น และวิธีการเป่าทำนองง่ายๆ ไปจนถึงทักษะการด้นกลอนสด (improvisation) เป็นทักษะที่แสดงถึงความเป็นผู้ได้รับการอบรม สั่งสอน ฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการนำไปประยุกต์และบูรณาการสำหรับการบรรเลงแคนลายแม่บททั้ง 6 ลายได้อย่างถูกต้อง ไพเราะ ตามหลักแบบแผนการบรรเลงแคนลายแม่บท นอกจากนี้ผู้บรรเลงแคนยังต้องมีทักษะการสร้างเสียงที่หลากหลาย และสร้างความน่าสนใจเพื่อให้ผู้ฟังติดตามแล้วจบลงด้วยความประทับใจ อันเป็นเสน่ห์ของการบรรเลงแคนและสื่ออารมณ์ของบทเพลงได้อย่างลุ่มลึก นอกจากความไพเราะของเสียงที่ถูกสร้างขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์แล้ว ผู้ถ่ายทอดยังมีวิธีการในการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะหรือแบบตัวต่อตัว เหล่านี้ถือเป็นการถ่ายทอดศิลปะการบรรเลงแคน ซึ่งหมอลำแคนแต่ละคน และแต่ละท้องถิ่นมีแนวปฏิบัติกับกระบวนการการถ่ายทอดการบรรเลงแคนที่แตกต่างกันออกไป แต่ทว่าความสามารถในการบรรเลงแคนที่เก่งของหมอลำแคน และการถ่ายทอดการบรรเลงแคนระหว่างหมอลำแคนกับผู้เรียนรุ่นใหม่ กลับไม่มีใครเขียนหรือรวบรวมความรู้อันเป็นกลวิธีในการฝึกหัดการบรรเลงแคนในลายแม่บทให้ครบถ้วนตามลำดับขั้นตอนการเรียนทักษะของลายแม่บทได้เลย อีกทั้งการถ่ายทอดที่เป็นหลักการทางวิชาการก็ยังไม่มีการรวบรวมไว้อย่างชัดเจนเป็นหมวดหมู่ออกมาอย่าง

จริงจัง อาจจะเนื่องด้วยหมอลำแคนส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ไม่ใช่ นักเขียน นักพูด และนักวิชาการ (บุญเลิศ จันทร, 2531) ถึงแม้จะมีงานวิจัยหรือตำราหนังสือเกี่ยวกับแคนอยู่บ้าง ส่วนหนึ่งเป็นตำราทางวิชาการ ซึ่งอ่านยาก ทำความเข้าใจยากต่อผู้ศึกษา อีกทั้งในตำราหรืองานวิจัยส่วนใหญ่ไม่กล่าวถึงเรื่องกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บท ทั้ง 6 ลาย ตามลำดับขั้นตอนการเรียนเท่าใดนัก อีกจำนวนหนึ่งก็เป็นหนังสือหรืองานวิจัยที่วาดด้วยเรื่องแนะนำแคน และการสอนบรรเลงแคนเบื้องต้นเท่านั้น ทำให้เรื่องกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทที่หมอลำแคนทุกคนควรเป่าให้ได้ทั้ง 6 ลาย อันได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายไปซ้าย ลายเซ และลายสร้อย นั้นยังไม่มีผู้ที่เขียนถึงการศึกษาในรายละเอียดของการถ่ายทอดเป็นขั้นตอนการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บท อีกทั้งผู้เรียนยังจะมองไม่เห็นลู่ทางของการพัฒนาการเรียนการสอนแคนอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบระเบียบมากเท่าที่ควรในการฝึกหัดลายแคนแม่บท เพราะผู้เขียนส่วนใหญ่ไม่ได้บอกวิธีการฝึกหัดที่ช่วยให้ผู้เรียนหัดปฏิบัติแคนได้อย่างต่อเนื่อง ระยะเวลา (สนอง คลังพระศรี, 2554) ด้วยเหตุที่ขาดการนำมาเขียน เรียบเรียงให้เป็นหนังสือหรือคู่มือการถ่ายทอดการบรรเลงแคนในลายแม่บทแล้ว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บททั้ง 6 ลาย ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายไปซ้าย ลายเซ และลายสร้อย ตามแนวทางของครูสมบัติ สิมหาล้า เพื่อจัดทำเป็นคู่มือการบรรเลงแคนในลายแม่บทให้ครบถ้วนทั้ง 6 ลาย ซึ่งถือว่าเป็นลายหลักที่หมอลำแคนทุกคนควรฝึกบรรเลงให้ได้ ความน่าสนใจและปัญหาของการบรรเลงแคนลายแม่บทดังกล่าวนี้เอง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนในลายแม่บททั้ง 6 ลาย ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายไปซ้าย ลายเซ และลายสร้อย ผู้วิจัยจึงจัดทำหนังสือคู่มือการบรรเลงแคนลายแม่บทให้กับผู้ที่สนใจฝึกบรรเลงแคนตามแนวทางของครูสมบัติ สิมหาล้า โดยนำเนื้อหาลายแม่บทมาทำการวิเคราะห์เพื่อจัดทำคู่มือการบรรเลงแคนต่อไป เพื่อเป็นแม่แบบในการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บท ตามแนวทางของครูสมบัติ สิมหาล้า ให้กว้างขวางลุ่มลึกมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้และเขียนหลักสูตรการเรียนการสอนแคนลายแม่บทต่อไป โดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีองค์ประกอบทางการศึกษาของ ดร.อลิซาเบธ สไตเนอร์ (Steiner, 1988) เป็นแนวทางในการศึกษามีผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และกระบวนการการถ่ายทอด ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาด้านผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และกระบวนการในการถ่ายทอด เพื่อเป็นผลคำตอบของการวิจัย และเครื่องมือในการถ่ายทอดการเรียนการสอน คือ คู่มือการฝึกบรรเลงแคนในลายแม่บททั้ง 6 ลาย ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายไปซ้าย ลายเซ ลายสร้อย การทำวิจัยใน

ครั้งนี้จึงเป็นการเรียบเรียงวิธีการในเรื่องกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคน ของครูสมบัติ สิมหฺล้า ที่ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นวิธีการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บท ตลอดจนวิธีการฝึกหัดบรรเลงแคนจากแบบฝึกหัด จนถึงศิลปะการเป่าลายแคนแม่บทตามแบบฉบับของครูสมบัติ สิมหฺล้า ซึ่งถือว่าเป็นทักษะขั้นสูงสุดของการบรรเลงแคน ความรู้ส่วนหนึ่งของการสอนบรรเลงแคนลายแม่บทนั้น ได้มาจากการคิดค้นโดยครูสมบัติ สิมหฺล้า หมอแคนอัจฉริยะของไทยในยุคปัจจุบัน (สนอง คลังพระศรี, 2554) ซึ่งมีวิธีการสอนที่ไม่เหมือนใคร และมีหมอแคนรุ่นใหม่ที่เก่งๆ เดินตามรอยของครูสมบัติ สิมหฺล้า จึงควรค่าแก่การศึกษาไว้ให้คงอยู่ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บททั้ง 6 ลาย ต่อไปในอนาคตได้อย่างถูกต้อง และบุคคลที่ฝึกบรรเลงแคนลายแม่บทต่อไปก็สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยมีรายละเอียดกว่าตำราเล่มอื่นๆ ที่ผ่านมา เพราะอย่างน้อยที่สุดวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะช่วยให้ผู้ที่สนใจในการเรียนแคนกระชั้นระยะเวลาในการฝึกหัดบรรเลงแคนได้ในระดับหนึ่ง โดยไม่ต้องเดินทางไปเรียนกับหมอแคนที่อยู่ห่างไกล นอกจากนี้ยังเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ ในด้านการบรรเลงแคนของครูสมบัติ สิมหฺล้า ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทและวิเคราะห์ลายแคนทั้ง 6 ลาย ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ้าย ลายเซ และลายสร้อย ของครูสมบัติ สิมหฺล้า
2. เพื่อสร้างคู่มือการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บททั้ง 6 ลาย ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ้าย ลายเซ และลายสร้อย ตามหลักการสอนครูสมบัติ สิมหฺล้า

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสังเกต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า โดยมีรายละเอียดดังนี้ ขั้นที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการทำวิจัย ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ 1) ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดแคนลายแม่บททั้ง 6 ลาย 2) ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูสมบัติ สิมหฺล้า ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บท โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น

3 หัวข้อ ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การแสดงข้อมูล 3) กระบวนการหาข้อสรุป ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างคู่มือการบรรเลงแคนลายแม่บทจากการศึกษา วิเคราะห์ เรียบเรียงเป็นเอกสารตามลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดของครูสมบัติ สิมหฺล้า อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการทำวิจัย ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อออกได้ดังนี้ 1) การถ่ายทอดดนตรีไทยดนตรีพื้นบ้านอีสาน และการบรรเลงแคน ประกอบด้วยการถ่ายทอดดนตรีไทยตามชนบทและการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านอีสาน การสอนและการฝึกบรรเลงแคนขั้นต้น ขั้นพื้นฐาน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2544) 2) แนวคิด หลักการเกี่ยวกับการสอน ประกอบด้วย ความหมายของการสอนดนตรีและหลักการสอน องค์ประกอบการสอน การสอนทักษะ การวัดและประเมินผล (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2544) 3) รูปแบบการศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคน 4) ลักษณะของกลุ่มการสอนทักษะการบรรเลงแคนในลายแม่บทตามแนวทางของครูสมบัติ สิมหฺล้า

ขั้นที่ 2 การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไว้ 2 กลุ่มด้วยกัน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ 1) ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดแคนลายแม่บททั้ง 6 ลาย มีลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ้าย ลายเซ และลายสร้อย คือครูสมบัติ สิมหฺล้า 2) ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูสมบัติ สิมหฺล้า ว่ามีรูปแบบการเรียนการสอนเป็นอย่างไร คือ กลุ่มลูกศิษย์ที่เคยเรียนแคนในลายแม่บทจำนวน 10 คน และกลุ่มที่กำลังเรียนแคนในลายแม่บท จำนวน 10 คน

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งตามผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) ครูสมบัติ สิมหฺล้า 2) สัมภาษณ์ลูกศิษย์ครูสมบัติ สิมหฺล้า (กลุ่มผู้เรียนที่กำลังเรียนอยู่ปัจจุบัน) 3) สัมภาษณ์ลูกศิษย์ครูสมบัติ สิมหฺล้า (กลุ่มผู้เรียนที่เคยเรียนหรือกลุ่มที่เรียนจบไปแล้ว) และแบบสังเกต ได้แก่ 1) สังเกตการเรียนการสอนของครูสมบัติ สิมหฺล้า 2) สังเกตการเรียนกลุ่มลูกศิษย์ครูสมบัติ สิมหฺล้า (กลุ่มผู้เรียนที่กำลังเรียนอยู่ปัจจุบัน)

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลและสร้างคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล คือ การจัด

กิจกรรมด้านกรรมวิธีต่างๆ เพื่อทำข้อมูลหลายประเภท ซึ่งได้มาจากหลายแหล่ง หลายวิธีการ ให้อยู่ในรูปแบบของเอกสารที่เป็นระเบียบเป็นระบบ พร้อมทั้งจะนำไปวิเคราะห์ได้โดยสะดวก

2) การแสดงข้อมูล เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล เพื่อบอกเรื่องราวของสิ่งที่กำลังศึกษาในเรื่องของผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ กระบวนการถ่ายทอดการเป่าแคนลายแม่บท ในแง่มุมของเพลงที่ใช้ในการถ่ายทอด โดยหลักสูตรกระบวนการถ่ายทอดการเป่าแคนลายแม่บท ที่ใช้ในการถ่ายทอด ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยถอดบทสัมภาษณ์จากแถบบันทึกเสียงมาเป็นความเรียง จากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นต่างๆ ต่อไป

3) กระบวนการหาข้อสรุป รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุปหรือความหมายที่ได้มีความถูกต้องตรงประเด็นและมีความน่าเชื่อถือเพียงใด ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะสร้างข้อสรุปของการถ่ายทอดการบรรเลงแคนที่เป็นเอกลักษณ์ในการถ่ายทอดการเป่าแคนลายแม่บท ในด้านผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ กระบวนการถ่ายทอด ออกมาเป็นคู่มือของกระบวนการถ่ายทอดการเป่าแคนลายแม่บท ตามแนวทางของครูสมบัติ สิมหาล้า พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 5 การสร้างคู่มือการบรรเลงแคนขั้นสูงตามแนวทางของครูสมบัติ สิมหาล้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือการบรรเลงแคนลายแม่บทจากการที่ได้ศึกษา วิเคราะห์ เรียบเรียงเป็นเอกสารตามลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดของครูสมบัติ สิมหาล้า อย่างเป็นระบบซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้ 1) คำชี้แจงและคำแนะนำการใช้คู่มือการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บท 2) เนื้อหาสาระ ได้แก่ ความเป็นมาของแคน ลักษณะทางกายภาพของแคน ช่วงเสียง และ ตำแหน่งเสียงของแคน บทบาทหน้าที่ของแคนในการประกอบแสดง 3) ขั้นตอนการถ่ายทอดและการฝึกทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บท 4) การวัดประเมินผล 5) แหล่งอ้างอิง/แหล่งข้อมูล ในการสร้างคู่มือผู้วิจัยแบ่งวิธีการดำเนินการสร้างคู่มือออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดรูปแบบในการสร้างคู่มือการสอนและการฝึกทักษะการบรรเลงแคน ตามแนวทางของครูสมบัติ สิมหาล้า จากนั้นศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสาร และงานวิจัย เกี่ยวกับเนื้อหาสาระในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ ได้แก่ ความเป็นมาของแคน ลักษณะทางกายภาพของแคน ช่วงเสียง และ ตำแหน่งเสียงของแคน บทบาทหน้าที่ของแคนในการประกอบแสดง ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และการตีความข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บท ในด้านการสอน รวมถึงขั้นตอนและการฝึกบรรเลงแคน อีกทั้งด้านเนื้อหาสาระที่ปรากฏในการเรียนการสอน ไปจนถึงวิธีการวัดและประเมินผล ในการสร้างข้อสรุปเพื่อเรียบเรียงเป็นคู่มือการสอนบรรเลงแคนลายแม่บท ขั้นที่ 3 เรียบเรียงสารสนเทศเกี่ยวกับการสอนบรรเลงแคนในลายแม่บท ตามรูปแบบของคู่มือที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความถูกต้องของคู่มือการสอนบรรเลงแคนในลายแม่บท โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้ ตอนที่ 1 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า ตอนที่ 2 คู่มือการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บท ของครูสมบัติ สิมหาล้า

ตอนที่ 1 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า

1.1 ผู้สอน ครูสมบัติ สิมหาล้า ถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ บ้านวังไธ ตำบลวังใหม่ อำเภอปรือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นลูกศิษย์ของพ่อโป่ง สิมหาล้า (บิดา) หมอลำคำพัน ฝนแสนห่า ท่านหมอลำวิรัช มาแข่ง หมอแคนทองจันทร์ และหมอแคนบัวลา ลุนบัวบาน มีความชำนาญในด้านการบรรเลงแคนทั้งแบบโบราณและแบบประยุกต์ ทั้งในเรื่องของทฤษฎีและการปฏิบัติ ได้แก่ กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บท และทางเพลง ท่านยึดถือความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก มีแนวคิดอุดมการณ์ที่จะถ่ายทอดแคนให้สืบต่อไป รวมถึงรักษา พัฒนาให้ดนตรีพื้นบ้านให้อยู่คู่กับวัฒนธรรมและสังคมไทย

1.2 ผู้เรียน ลูกศิษย์ที่มาเรียนบรรเลงแคนกับครูสมบัติ สิมหาล้า ส่วนใหญ่สามารถบรรเลงแคนได้แล้ว มีส่วนน้อยที่ยังไม่มีพื้นฐานการบรรเลงแคนมาขอเรียน ในส่วนของผู้ที่ไม่มีพื้นฐานมาแล้วนั้น จะมาขอต่อลายแม่บทต่างๆ โดยครูสมบัติ สิมหาล้า ยึดความถนัดและความสามารถในการบรรเลงแคนของผู้เรียนเป็นหลัก จากนั้นจึงต่อลายตามลำดับ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความถนัดของแต่ละบุคคล โดยยึดตามหลักการของครูสมบัติ สิมหาล้า คือ เน้นความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก จากนั้นจึงต่อลายตามลำดับ

1.3 เนื้อหาสาระ กระบวนการถ่ายทอดแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า เป็นการสอนแบบโบราณด้วยการสอนแบบมุขปาฐะ เน้นในเรื่องของการต่อลายเพลงและการใช้เทคนิคในการบรรเลง โดยการต่อลายแบ่งตามความสามารถของผู้เรียน คือ ขั้นตอนสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานการบรรเลงแคน ขั้นกลางสำหรับผู้ที่มีความรู้พื้นฐานการบรรเลงแคนแต่ยังไม่สามารถบรรเลงลายแม่บทได้ และขั้นสูงเป็นผู้ที่สามารถบรรเลงลายแม่บทได้แล้วมาขอต่อทางด้วย

1.4 ด้านกระบวนการถ่ายทอด การเรียนการสอนของครูสมบัติ สิมหาล้า มุ่งพัฒนาด้านทักษะและด้านเทคนิค วิธีการบรรเลงเป็นสำคัญ ยึดหลักการเรียนการสอนแบบโบราณ แต่มีการเพิ่มเทคนิคในการบรรเลงด้วย นอกจากนี้ท่านยังสอนวิธีการในการนำเสนอการบรรเลงแคนอีกด้วย รวมถึงการบรรเลงแคนในรูปแบบใหม่ เช่น การจับคอร์ต การเล่นเพลงสากล เพลงสมัยนิยม

และเสริมองค์ความรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ อีกทั้งการเสริมแรง โดยให้กำลังใจผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาระดับฝีมือได้อย่างเต็มที่

ตอนที่ 2 คู่มือการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 2 เป็นการนำเสนอคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) การสร้างคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า นำเสนอรายละเอียดของหัวข้อต่าง ๆ ที่ปรากฏในคู่มือ

2) การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ นำเสนอผลการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การสร้างคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า

การดำเนินการสร้างคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหาสาระต่างๆ จากเอกสารและผลการศึกษาระบบ การถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า แล้วจึงเรียบเรียงเป็นคู่มือที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนและการฝึกการบรรเลงแคนลายแม่บทตามหลักการและวิธีการที่ถูกต้องโดยคู่มือที่สร้างขึ้นมีขนาด A4 ประกอบด้วยเนื้อหาสาระดังนี้

2.1.1 ปกของคู่มือ ปกด้านหน้าผู้วิจัยออกแบบให้มีรูปพระเกี้ยวอยู่ตรงตำแหน่งกึ่งกลางด้านบนสุดของหน้ากระดาษ ถัดลงมามีข้อความว่า “คู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า เป็นตัวอักษรที่บสีดำ ถัดลงมามีภาพครูสมบัติ สิมหาล้า ถัดลงมาจะเป็นที่มาของคู่มือ

2.1.2 คำนำ เป็นการกล่าวถึงที่มา สาระต่างๆ ที่ประกอบ อยู่ภายในคู่มือ ความคาดหวังของผู้เรียบเรียงในด้านประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้นำไปใช้ ซึ่งมีความยาวประมาณ 1 หน้ากระดาษ

2.1.3 คำชี้แจงในการใช้คู่มือ เป็นการเขียนชี้แจงข้อมูลต่างๆ ของการใช้คู่มือ ได้แก่จุดมุ่งหมายของคู่มือ อธิบายเนื้อหา สาระต่าง ๆ ที่ปรากฏในคู่มือ ขอบเขตของทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทในคู่มือ คำแนะนำในการนำคู่มือไปใช้สอนและฝึกให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ข้อจำกัดของคู่มือ และการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนก่อนการใช้คู่มือ

2.1.4 สารบัญ เป็นการเขียนแสดงรายการเนื้อหาสาระที่อยู่ภายในคู่มือ โดยได้จัดทำสารบัญแสดงเป็นลำดับหัวข้อและระบุหมายเลขหน้าพร้อมทั้งแสดงรายละเอียดภายในหัวข้อ เนื้อหา สาระ และขั้นตอนการสอนและฝึกทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บท

2.1.5 เนื้อหาสาระ เป็นการเขียนเกี่ยวกับเนื้อหาของผู้ที่จะเรียนแคนลายแม่บทเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับลายแม่บท อันเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติทักษะแคนลายแม่บทได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจยิ่งขึ้นโดยเนื้อหาสาระในคู่มือ ประกอบด้วย

2.1.5.1 ความเป็นมาของแคนและลายแคน เป็นเนื้อหาในเชิงประวัติศาสตร์ ตลอดจนความเป็นมาในการเรียกชื่อว่า “แคน” และการเข้ามามีบทบาทในสังคมอีสาน

2.1.5.2 ลักษณะทางกายภาพของแคน เป็นการอธิบายส่วนประกอบต่าง ๆ ของแคนและคำศัพท์ที่ใช้เรียกส่วนประกอบเหล่านั้น โดยแสดงภาพประกอบอย่างชัดเจน

2.1.5.3 ช่วงเสียงและตำแหน่งของเสียงแคน เป็นการอธิบายเกี่ยวกับช่วงเสียง และตำแหน่งของเสียงแคน พร้อมทั้งแสดงภาพประกอบอย่างชัดเจน

2.1.5.4 บทบาทหน้าที่ของแคนในการบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านอีสานและหมอลำ อธิบายเกี่ยวกับลักษณะวิธีการบรรเลงแคนและบทบาทหน้าที่ของแคน

2.1.5.5 โน้ตแบบฝึกและบทเพลงที่ใช้ในการสอน เป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับแบบฝึกต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน ส่วนลายที่ใช้ในการสอน ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายไปซ้าย ลายเซ และลายส้อย

2.1.5.6 การวิเคราะห์ทักษะการบรรเลงแคนตามเกณฑ์ที่ครูสมบัติ สิมหาล้า ตั้งไว้ด้านการบรรเลงแคนลายแม่บทในแต่ละขั้นโดยแสดงเป็นตารางวิเคราะห์อย่างชัดเจน

2.1.6 ขั้นตอนการสอนและการฝึกทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บท เป็นการอธิบาย ขั้นตอนการสอนและการฝึกทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทแต่ละขั้นที่ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยอย่างละเอียด ได้แก่ ขั้นที่ 1) รู้จักผู้เรียน ขั้นที่ 2) พื้นฐานการไล่เสียงตามกลุ่มเสียงลายแม่บท ขั้นที่ 3) การฝึกบรรเลงเป็นท่อนและฝึก บรรเลงท่อนที่ยากซับซ้อน ขั้นที่ 4) ฝึกการใช้ลมและลิ้น ขั้นที่ 5) ฝึกกลอนแคนแต่ละท่อน ขั้นที่ 6) ฝึกเทคนิคการบรรเลงแคนลายแม่บท ขั้นที่ 7) ฝึกการดันกลอนสด พร้อมทั้งแสดงภาพ ประกอบการฝึกในขั้นตอนที่สามารถแสดงตัวอย่างด้วยรูปภาพได้

2.1.7 การวัดและประเมินผล เป็นการอธิบายลักษณะและวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า

2.1.8 แหล่งอ้างอิง แหล่งข้อมูล เป็นส่วนที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแคนและวิธีการบรรเลงแคนลายแม่บทที่ผู้ใช้คู่มือสามารถศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีข้อมูลประเภทหนังสือ งานวิจัย และวีดิทัศน์ โดยแยกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน

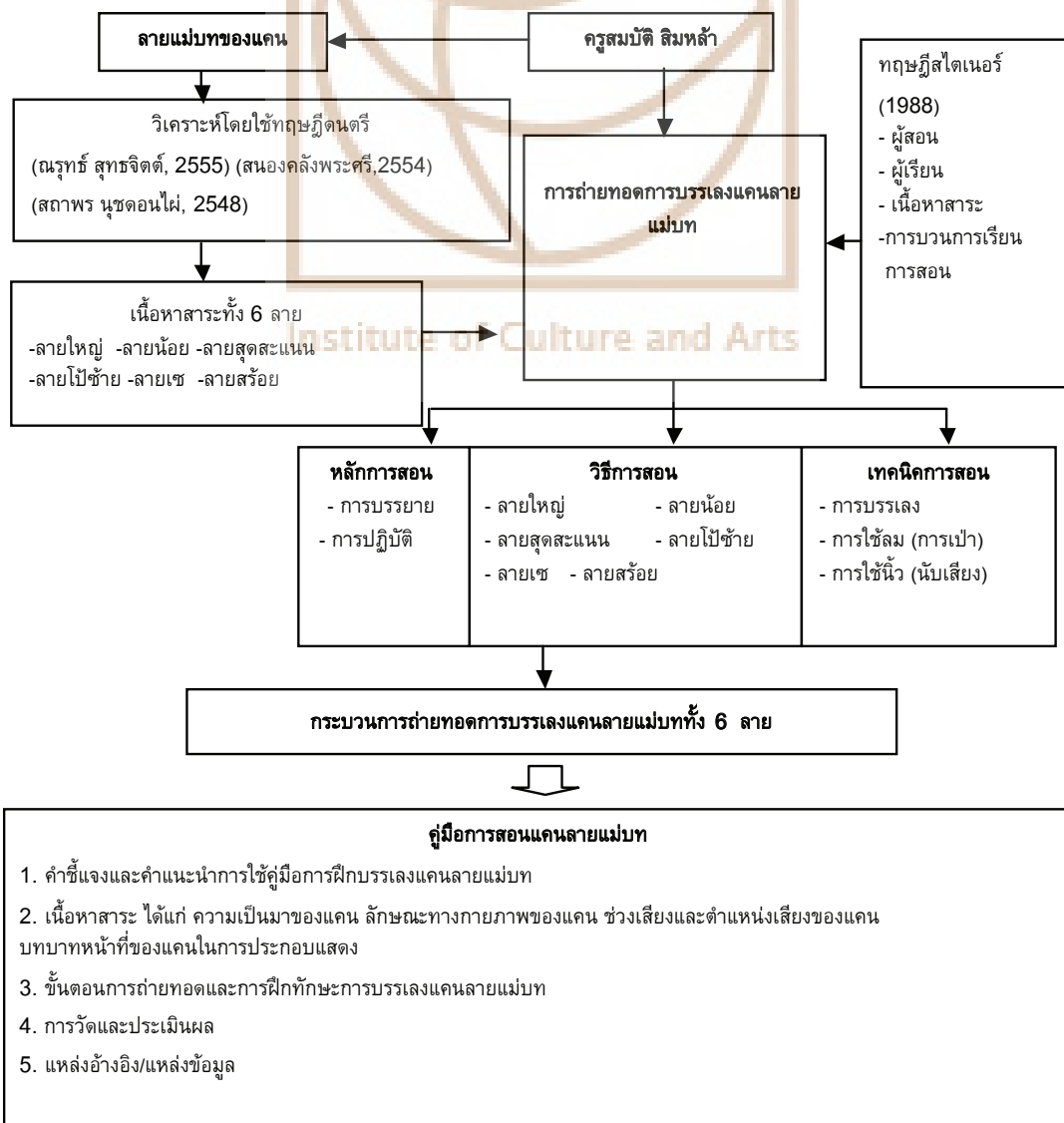
2.2 การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหาล้า

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพคู่มือโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและลูกศิษย์ของครูสมบัติ สิมหล้า จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ รศ.ดร.ณฤทธิ์ สุทนต์ จิตต์ ผศ.ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน ผศ.พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล อาจารย์ ดร.สนอง คลังพระศรี อาจารย์อาษา พาลี เป็นผู้ประเมินคู่มือด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และภาพรวมของคู่มือ พบว่าควรปรับปรุงในส่วนของเนื้อหา การเรียนการสอนแคนในรูปแบบของบทเพลง เพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น และควรเพิ่มแบบฝึก และบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของครูสมบัติ สิมหล้า เพื่อให้ผู้ใช้คู่มือมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาวิจัย การถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บท และการวิเคราะห์ลายแคนแม่บท มีการวิเคราะห์เพลงด้วยทฤษฎีที่ผู้วิจัยประยุกต์ขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือเนื้อหาสาระในการจัดทำเครื่องมือในการวิจัย และนำไปสร้างเป็นคู่มือการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหล้า ต่อไป โดยมุ่งเน้นศึกษาหลักทฤษฎีองค์ประกอบ การเรียนรู้ของสไตเนอร์ ประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร

และกระบวนการการถ่ายทอด ของครูสมบัติ สิมหล้า จากการศึกษาทฤษฎีองค์ประกอบการเรียนรู้สามารถแยกกระบวนการศึกษาได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) หลักการ มีการสอนด้วยการบรรยายหรือปฏิบัติ เช่น เรื่องการสอนเสียงก่อนสัญลักษณ์สอนให้จดจำโหมดเสียง ทำนองหลัก การด้นกลอนสด (Improvisation) 2) วิธีการ มีข้อวิธีในการฝึกบรรเลงแคนลายแม่บทเพิ่มขึ้น เช่น ทำท่างในการบรรเลงแคนและบุคลิก ครูสอนเสียงก่อนสัญลักษณ์ครูสอนโหมดเสียง, ทำนองหลัก สอนแบบมุขปาฐะ (การนอย) ครูสอนการด้นกลอนสด การใช้นิ้วมือและการใช้ลมในการเป่า รวมถึงขั้นตอนการถ่ายทอด ก็จะกล่าวถึงขั้นตอนโดยละเอียดของวิธีการเรียนบรรเลงแคนตั้งแต่ลำดับแรกจนถึงลำดับสุดท้าย 3) เทคนิคการถ่ายทอดเป็นวิธีการที่ครูช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการบรรเลงแคนในลายแม่บทได้ดียิ่งขึ้น เช่น เทคนิคการใช้ลม การใช้นิ้ว การจดจำเพลง การบรรเลงให้คล่องแคล่วในการศึกษาครั้งนี้จะเน้นศึกษาไปที่เนื้อหาของลายแม่บทมีลักษณะอย่างไร จนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียงออกมาเป็นคู่มือในการเรียนบรรเลงแคนลายแม่บท ตามขั้นตอนการถ่ายทอดของครูสมบัติ สิมหล้า

สรุปและอภิปรายผล

การอภิปรายผลเรื่องกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลง แคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า มีประเด็นที่นำมาอภิปราย 2 ประเด็น คือ 1) กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า 2) คู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า

ตอนที่ 1 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า

จากการศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 ครูสมบัติ สิมหฺล้า เป็นศิลปินและครูดนตรีด้านการบรรเลงแคนที่ยอดเยี่ยม มีความรอบรู้ทางด้านการบรรเลงแคนอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง ส่วนด้านความเป็นครู ท่านถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีที่ดี ตลอดจนถึงจิตวิญญาณความเป็นครูที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์อย่างจริงจัง ไม่ปิดบัง แต่อยู่ที่ผู้เรียนจะสามารถรับและปฏิบัติตามได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งครูมีการปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนแสดงให้เห็นว่าครูสมบัติ สิมหฺล้า มีความรู้ ประสบการณ์ทางดนตรีอยู่ในตัวมากมาย

1.2 ผู้เรียน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ซึ่งอาจยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และไม่ได้กำหนดเกณฑ์หรือนิยามศัพท์ไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีใช้ประเด็นหลักแต่เป็นประเด็นที่แสดงให้เห็นภาพรวมของลักษณะและวิธีในการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บท

1.3 เนื้อหาสาระ พบว่า หลักการสำคัญในการสอนของครูสมบัติ สิมหฺล้า จะเน้นวิธีการกับบทเพลงเท่ากัน ซึ่งวิจัยเห็นว่า การสอนในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้นและสามารถนำทักษะไปใช้บรรเลงได้อย่างถูกต้องมากขึ้น บทเพลงที่นำมาสอนมีทั้งหมด 6 ลาย ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ้าย ลายเซ และลายสร้อย

1.4 ด้านกระบวนการถ่ายทอด พบว่า การสอนของครูสมบัติ สิมหฺล้า มุ่งพัฒนาทักษะการบรรเลงแคนของผู้เรียนด้านเทคนิค วิธีการบรรเลงเป็นสำคัญ สิ่งที่คุณสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเตรียมพร้อม ร่างกาย จิตใจสำหรับการฝึกปฏิบัติ พร้อมทั้งคำแนะนำ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้อย่างถูกต้อง และผู้เรียนฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอให้เกิดความชำนาญ ครูจึงเพิ่มความยากและซับซ้อนในการบรรเลงมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ามากขึ้น

ตอนที่ 2 คู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า

จากการศึกษา พบว่า ผู้วิจัยมุ่งหวังให้คู่มือฉบับนี้เป็นแนวทางในการสอนและการฝึกตามขั้นตอนที่ถูกต้อง มีใช้คู่มือสำเร็จรูป และไม่สามารถรับรองได้ว่า ผู้ใช้คู่มือจะสามารถพัฒนาทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เทียบเท่ากับการสอนโดยตรงของครูสมบัติ สิมหฺล้า ซึ่งมีตัวแปรเรื่องความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางดนตรีรวมถึงการสอนของครูผู้สอน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสอนตามขั้นตอนในคู่มือฉบับนี้ ซึ่งเป็นการเรียบเรียงวิธีการสอนและการฝึกตามระบบของครูสมบัติ สิมหฺล้า ภายใต้บริบทการถ่ายทอดแบบโบราณ สำหรับวิธีการ่างๆ ในการประเมินผู้วิจัยเห็นว่า เป็นวิธีการที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า ในสถาบันการศึกษาที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินพัฒนาการ และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ตรงตามความเป็นจริงของผู้เรียน อันจะเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและวงวิชาชีพน้อมก้มยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการพัฒนาจัดการจัดการองค์ความรู้ (knowledge management) ทางดนตรีพื้นบ้านและการ ถ่ายทอดไว้อย่างถูกต้อง เป็นระบบ ครบถ้วน เพื่อรักษาสืบสานคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของไทยให้คงอยู่สืบไป

2. ควรมีการปรับวิธีการต่าง ๆ ในคู่มือให้เหมาะสมกับผู้เรียน และบริบทในการสอน เช่นวิธีการวัดและประเมินผล เป็นต้น โดยเฉพาะการสอนในสถาบันการศึกษา ซึ่งมีบริบทและเงื่อนไขแตกต่างจากการถ่ายทอดตามแบบโบราณเพราะแบบโบราณนั้นไม่มีหลักการที่ตายตัวในการสอน

3. การนำคู่มือไปใช้เป็นแนวทางในการสอนและฝึกทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บท ควรศึกษาคู่มืออย่างละเอียด พร้อมทั้งทดลองฝึกด้วยตนเอง หรือ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินการสอนมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำคู่มือการสอนทักษะการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหฺล้า ไปทดลองใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมของคู่มือพร้อมทั้งปรับปรุงพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

2. ควรมีการศึกษา รวบรวมองค์ความรู้ในการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านด้านการบรรเลงแคนของครู หรือ หมอแคนท่านอื่น ๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญของศาสตร์ด้านดนตรีพื้นบ้านศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการแบ่งระดับของลายพื้นบ้านหรือ ระดับขั้นในการเรียนดนตรีพื้นบ้านให้ชัดเจน เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการนำไปใช้ในการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านได้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). **ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2544). **พฤติกรรมการสอนดนตรี**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จันทร. (2531). **ดนตรีพื้นเมืองภาคอีสาน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สถาพร นุชตออนไผ่. (2548). **ลายแคนเชิงวิเคราะห์กรณีศึกษา สมบัติ สิมหล้า**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาดนตรีวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนอง คลังพระศรี. (2549). **ศิลปะการเป่าแคน มหัศจรรย์แห่งเสียงของบรรพชนไท**. นครปฐม: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนอง คลังพระศรี. (2554). **ระบบเสียงแคนและทฤษฎีการบรรเลงแคน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดนตรี) บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Steiner, Elizabeth. (1988). **Methodology of theory Building**.

Institute of Culture and Arts